20.10.2017

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 103/2017 vp)

Autoliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiantuntijakuulemisessa ja antaa asiassa kirjallinen lausunto.

Yleistä

Esityksen perusteena ja tavoitteena ovat ensisijaisesti valtiontaloudelliset syyt ja tavoitteet. Puhtaasti oikeudellisista lähtökohdista katsottaessa tuomiovallan siirto tuomioistuimilta viranomaisille, valitusoikeuden rajoittaminen, suostumuksen ja tunnustamisen painottaminen sekä seuraamusten määrääminen samasta teosta eri prosessilajeissa ovat vieraita elementtejä oikeudenmukaisessa tuomioistuinmenettelyssä.

Ajokieltojen alkaminen ennen sen perusteena olevan rikoksen lainvoimaista toteamista on todellinen oikeusturvaongelma Suomessa, kuten seuraavasta linkistä ilmenee:

http://www.actas.fi/blog/2016/09/11/oikeusturvan-aukko-ajokieltoasioissa/

Sakkomenettely

Tunnustuksen ja seuraamuksen hyväksymisen poistaminen ja muutoksenhakuperusteiden muutos niin, että valittaminen sallitaan siitä riippumatta onko epäilty sakkomenettelyssä tunnustanut syyllisyytensä, kiistänyt sen tai jättänyt lausumatta asiasta on hyvä asia. Erityisesti nyt, kun sakkomenettelyn piiriin ollaan tuomassa entistä vakavampia tekoja, niin mitkään epäillyn mahdolliset arviot ja kannanotot viranomaisperusteisen sakkomenettelyn aikana, eivät voi sulkea pois muutoksenhakumahdollisuutta riippumattomassa tuomioistuinmenettelyssä. Nykyisen sakkomenettelyn soveltamisalan piirissäkin valitusoikeuden rajaus on ollut ongelma ja näiltä osin uudistus on hyvä ja parantaa epäillyn oikeuksia.

Perustuslakivaliokunta viittasi vuoden 2010 lausunnossaan kriteereihin, joiden täyttyessä tuomiovallan siirtämisestä voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Yksi kriteeri on, että tuomioistuimen ulkopuolella ei määrätä muita, kuin varallisuusarvoisia seuraamuksia, joiden rahallinen arvo on määrättävä niin, että niiden suorittaminen on kohtuullista kaikille maksukyvystä riippumatta. Tätä asiaa on tarkasteltava myös tämän sääntelyn yhteydessä. Sakkomenettelyssä poliisilla olisi oikeus määrätä 20 päiväsakon seuraamus, joka voi johtaa tuhansien eurojen kokonaisseuraamukseen. Juha Sipilän hallitus esitti päiväsakkojen kaksinkertaistamista valtiontaloudellisilla syillä, mutta esitys osoittautui perustuslainvastaiseksi. Mikäli sakkokorotukset muilla kuin oikeudellisilla perusteilla nousisivat esiin uudestaan, niin samalla tulisi arvioida sakkomenettelyprosessin soveltuvuus korotettujen seuraamusten käsittelyyn.

Väliaikainen ajokielto

Väliaikaisesta ajokiellosta valittaminen tulee tehdä hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa sen määräämisestä. Väliaikaisen ajokiellon perusteena olevan teon esitutkinta on yleensä tuossa vaiheessa kesken, jolloin hallinto-oikeuden käytettävissä ei ole muuta kuin asiaa selvittäneen

Autoliitto ry
Hämeentie 105 A
PL 35
00551 Helsinki

Automobile and
Touring Club of Finland
Hämeentie 105 A, P.O.Box 35
FIN-00551 Helsinki Finland

puh. /tel. +358 9 7258 4400
fax +358 9 7258 4460
e-mail: autoliitto@autoliitto.fi
www.autoliitto.fi

trade reg. no FI02010093
reg.ass.no 108558
domicile Helsinki

poliisin alkuvaiheen selvitykset ja asianosaisen oma selvitys ja perusteet. Näillä perusteilla hallinto-oikeudella ei ole juurikaan edellytyksiä arvioida ajokiellon perusteena olevaa tekoa.

Ajokorttilain 72 §:n 3 momentin perusteella poliisi ei myöskään voi päättää väliaikaista ajokieltoa ennen kuin asia on vireillä tuomioistuimessa, eli ratkaisua ei voi tehdä esitutkinnassa. Tämän seurauksena tapaus, jossa epäilty hyväksyy rangaistusvaatimuksen voi johtaa tilanteeseen, jossa ajokielto voidaan päättää. Sen sijaan samassa teossa tilanne, jossa vastustetaan seuraamusta, mutta asia ei tule vielä vireille tuomioistuimessa ajokielto jatkuu asian vireille tuloon saakka. Eli pääasiasta valittaminen johtaa täysin samanlaisessa teossa ankarampaan ajokieltoon, kunnes syyttäjä nostaa syytteen asiassa. Tämä ei ole hyväksyttävää.

Väliaikaisen ajokiellon voimassaolo on ongelmallinen erityisesti niissä tapauksissa, joissa esitutkinta- ja tuomioistuinkäsittely venyvät pitkiksi useiden kuukausien prosesseiksi ja lopputuloksena tuomitaan seuraamus, joka ei olisi ollut väliaikaisen ajokiellon perusteeksi riittävä. Näissä tapauksissa ajokielto, joka erityisesti ammattikuljettajien osalta on taloudellisesti ankarampi kuin itse sakko, on kärsitty ennen sen perusteen lainvoimaista tutkimista. Meilläkin tulisi entistä paremmin huomioida epäillyn selvitys ja vaatimukset ennen väliaikaisen ajokiellon määräämistä sillä uhalla, että ajokielto voidaan joutua joissain tapauksissa määräämään vasta myöhemmin lainvoimaisen tuomion jälkeen.

Osittainen oikeussuojakeino on määrätä väliaikaiselle ajokiellolle takaraja, jolla turvataan epäillyn oikeussuoja asian pitkittyessä. Tämä on käytäntönä myös muissa turvaamistoimenpiteissä.

Varsinaisen ajokiellon alkaminen

Saksassa asia on ratkaistu niin, että ajokielto määrätään vasta lainvoimaisen päätöksen jälkeen. Ruotsissa ajokieltoseuraamus edellyttää HE 103/2017 mukaan (s. 17) lainvoimaista tuomiota, hyväksyttyä rangaistus- tai järjestyssakkomääräyksellä taikka syyttämättäjättämispäätöstä (KL 5:1). Nyt käsillä olevan esityksen mukaan ajokielto tulisi voimaan heti muutoksenhausta huolimatta. Tuomitun oikeussuojan näkökulmasta Ruotsin ja Saksan käytännöt ovat parempia.

Yhteenveto

Poliisin toimiminen ajokieltoviranomaisena edellyttää yhdenmukaista ja keskitettyä toimintamallia, jossa koko maahan saadaan samat prosessit ja toimintatavat, joiden pohjana on vallitseva oikeuskäytäntö. Tehtävä on poliisille uusi ja sen haltuunotto ja hoitaminen edellyttää riittävää oikeudellista koulutusta ja järjestelmien yhteensovittamista.

Kunnioittavasti,

Pasi Nieminen

Autoliitto Ry